

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра теорії і методики початкової освіти

Силабус
навчальної (педагогічної) практики
НАВЧАЛЬНА ПРИРОДНИЧО-КРАЄЗНАВЧА
ПРАКТИКА
підготовки бакалавра
спеціальності 013 Початкова освіта
освітньо-професійної програми Початкова освіта

Луцьк – 2023

Сyllabus навчальної природничо-краєзнавчої практики підготовки бакалавра, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, за освітньо-професійною програмою Початкова освіта

Розробник: С. В. Буднік, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, кандидат педагогічних наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Вітюк В. В.

Сyllabus освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти протокол № 1 від 31 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Пріма Р. М.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика виду практики
Денна форма здобуття освіти	01 Освіта / Педагогіка 013 Початкова освіта Початкова освіта Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальна
Кількість годин / кредитів 90/3		Рік навчання: 1
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр 2-ий
		Самостійна робота 84 год
		Консультації 6 год
Мова навчання: українська	Форма контролю: залік	
		Українська

II. Інформація про керівника практики

Прізвище, ім'я та по батькові: Буднік Світлана Василівна

Науковий ступінь: кандидат педагогічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

Контактна інформація: 0976003710, akva_svitlanka@ukr.net

Дні занять розміщено на <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація навчальної природничо-краєзнавчої практики. Навчальна природничо-краєзнавча практика для здобувачів освіти спеціальності 013 Початкова освіта освітнього рівня вищої освіти «Бакалавр» передбачає забезпечення майбутніх учителів початкових класів необхідним обсягом фахових компетенцій, що дасть змогу молодим спеціалістам викладати природознавчу складову інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початкових класах відповідно до сучасних вимог, а також підготувати їх до свідомої природоохоронної діяльності через здійснення екологічного виховання здобувачів початкової освіти.

2. Пререквізити: «Основи природознавства», «Теорія і методика виховання в початковій школі».

Постреквізити

Освітні компоненти, для вивчення яких потрібні знання, уміння, навички, компетентності, що здобуваються після проходження навчальної природничо-краєзнавчої практики, - «Методика навчання природничої освітньої галузі», «Методика навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі», «Методика навчання громадянської та історичної освітньої галузі», «Сучасний урок інтегрованого навчання в початковій школі», для вивчення вибіркових освітніх компонентів – «Організація проектно-дослідницької діяльності еколога-природничого спрямування в початковій школі», «Теорія і методика роботи з обдарованими дітьми у початковій школі».

3. Мета навчальної природничо-краєзнавчої практики – закріпити теоретичні знання здобувачів освіти, одержані під час аудиторної роботи з ОК «Основи природознавства» з таких модулів як «Основи землезнавства» та «Біологія рослин», «Біологія тварин», що викладаються для здобувачів освіти 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта.

Основні завдання навчальної природничо-краєзнавчої практики:

«Основи природознавства: нежива природа»

1. Навчити здобувачів освіти орієнтуватись у просторі за небесними тілами (Сонцем, Місяцем, Полярною зорею), місцевими ознаками та компасом.

2. В польових умовах та під час екскурсій у Волинський краєзнавчий музей ознайомити майбутніх учителів з геологічною будовою та рельєфом території, сучасними геологічними і геоморфологічними процесами, мінералами і гірськими породами, а також гірськими породами рідного краю, розглянути взаємозв'язки рельєфу з видами господарської діяльності.

3. Навчити здобувачів освіти проводити основні метеорологічні спостереження, проводити первинну обробку матеріалів метеорологічних спостережень. Ознайомити здобувачів освіти з основними метеорологічними приладами під час екскурсії у Волинський обласний центр з гідрометеорології.

4. Сформувати навички дослідження водних об'єктів. Ознайомити з проблемами водопостачання у населених пунктах під час екскурсії до Комунального підприємства «Водоінформаційний центр», спеціалізований Водний Центр у Луцьку.

«Основи природознавства: жива природа»

1. Ознайомити здобувачів освіти з різноманітністю рослин і тварин у природі в цілому та Волинській області зокрема.

2. На конкретних прикладах розкрити взаємозв'язки між живими організмами та навколишнім середовищем.

3. Продемонструвати значення представників живої природи у природі і житті людини та довести необхідність раціонального їх використання і охорони.

4. Довести важливість одержаних з навчальної природничо-краєзнавчої практики знань та сформованих умінь для проведення екскурсій у природу з молодшими школярами під час власної педагогічної діяльності, для формування в здобувачів початкової освіти екологічної культури та біотичних світоглядних позицій.

5. Забезпечити оволодіння здобувачами освіти практикою визначення основних видів представників рослинного і тваринного світу та сформувати навички гербаризації рослин і створення колекцій (плодів і насіння, безхребетних).

4. Результати навчання (компетентності)

Програмні компетентності	
Загальні компетентності	<p>ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.</p> <p>ЗК-4. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.</p> <p>ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p>
Спеціальні (фахові) компетентності	<p>СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.</p> <p>СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та</p>

	<p>цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.</p> <p>СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.</p> <p>СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.</p> <p>СК-5. Здатність до проєктування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.</p> <p>СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.</p> <p>СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.</p> <p>СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.</p> <p>СК-12. Здатність безпечно та ефективно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в процесі навчання, майбутній професійній діяльності, особистісному розвитку та життєвих ситуаціях.</p> <p>СК-14. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати індивідуальні професійні потреби, умови та ресурси для безперервного професійного розвитку впродовж життя.</p>
--	---

Програмні результати навчання	
ПРН-01	Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.
ПРН-02	Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.
ПРН-03	Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.
ПРН-04	Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.
ПРН-05	Організувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПРН-06	Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.
ПРН-07	Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.
ПРН-08	Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.
ПРН-09	Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.
ПРН-12	Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.
ПРН-18	Укладати особистісну траєкторію безперервного професійного розвитку майбутнього вчителя початкових класів та впроваджувати її для успішної самореалізації, самовдосконалення та кар'єрного зростання як педагога Нової української школи.

Soft skills: вміння працювати в команді, креативність, вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

5. Етапи навчальної природничо-краєзнавчої практики

На навчальну природничо-краєзнавчу практику відводиться 16 тижнів впродовж II семестру для здобувачів освіти денної форми навчання.

Навчальна природничо-краєзнавча практика передбачає три етапи: підготовчий, екскурсійний (польовий), післяекскурсійний (камеральний).

На *підготовчому етапі* для здобувачів освіти проводиться настановча конференція, в ході якої вони знайомляться із метою навчальної природничо-краєзнавчої практики, її завданнями, методикою проведення, особливостями збору об'єктів живої та неживої природи та їх гербаризації і виготовлення колекцій, особливостями фіксації одержаних результатів, екскурсійним обладнанням, технікою безпеки.

У *екскурсійний (польовий) період* зі здобувачами освіти проводяться екскурсії у Волинський краєзнавчий музей, Волинський обласний еколого-натуралістичний центр, КП «Водоінформаційний центр» м. Луцьк, спеціалізований Водний Центр м. Луцьк, Центральний парк культури та відпочинку імені Лесі Українки, Комунальне підприємство «Луцький зоопарк», Волинський обласний центр з гідрометеорології, Заказник «Воротнів» - маленька Швейцарія Волині, ДП «Волинський лісовий селекційно-насінневий центр».

Впродовж *післяекскурсійного (камерального) періоду* відбувається завершення комплексних польових досліджень. Зокрема:

- проводиться опрацювання зібраних матеріалів і виконання за ними схем і розрізів, інших графічних робіт, складання таблиць, колекцій гірських порід;
- завершується гербаризація рослин, їх визначення, виготовлення гербарних зразків;
- виготовлення колекцій із зібраних безхребетних тварин.

Усі колекції та гербарні зразки після захисту їх на заліку (за окремими винятками) повертаються здобувачам освіти для подальшого використання їх під час педагогічної практики у школі.

5.1. Бази проведення практики

1. Волинський краєзнавчий музей.
2. Волинський обласний еколого-натуралістичний центр Волинської обласної ради.
3. Волинський обласний центр з гідрометеорології.
4. Державне підприємство «Волинський лісовий селекційно-насіenneвий центр».
5. Ботанічний заказник «Воротнів» (маленька Швейцарія Волині).
6. Околиці м. Луцьк.
7. Комунальне підприємство «Луцькводоканал».
8. Спеціалізований водний центр «Аналіз води» (м. Луцьк)
9. Центральний парк культури і відпочинку імені Лесі Українки.
10. Комунальне підприємство «Луцький зоопарк».

5.2. Зміст практичної підготовки

Зміст діяльності здобувачів освіти-практикантів

Основна діяльність здобувачів освіти припадає на період практики і включає такі види роботи:

I. Модуль «Основи землезнавства» (нежива природа).

- проведення екскурсії у Волинський краєзнавчий музей (відділ землезнавства);
- маршрутні дослідження обраної території;
- вивчення зовнішнього вигляду, будови, походження, віку і особливості поширення окремих форм і типів рельєфу;
- вимірювання за допомогою приладів таких метеорологічних величин: атмосферного тиску, температури і вологості повітря, швидкості та напрямку вітру, атмосферних опадів;
- проведення візуальних спостережень за хмарністю, горизонтальною видимістю, атмосферними явищами та змінами погоди під час спостережень;
- оброблення результатів метеорологічних спостережень;
- вивчення водних об'єктів, гідрологічні спостереження на річках, озерах, водосховищах (за можливості промірні роботи, вимірювання швидкостей течії), вивчення боліт і підземних вод;
- опис морфології ґрунту за загальноприйнятою схемою.

II. Модуль «Біологія рослин та тварин» (жива природа).

- вивчення експонатів у Волинському краєзнавчому музеї, Волинському обласному еколого-натуралістичному центрі з метою ознайомлення з різноманітністю рослин та грибів України, Волинської області тощо;
- ознайомлення з флористичним складом різних природних зон (Полісся, Карпати тощо) та фітоценозом угруповань (луки, водойма, болото, степ, ліс, поле);
- вивчення рослин, занесених до Червоної книги України, їх зарисовка чи фотографування;
- закріплення знань з розділу «Морфологія рослин» шляхом огляду музейних експонатів, зібраних в Україні та інших країнах світу;
- фіксація екскурсійної розповіді науково-педагогічного працівника в музеї щодо практичного значення рослин (лікарського, промислового, естетичного, харчового), центрів походження культурних рослин та встановлення зв'язку цього матеріалу з відповідними темами ОК «Основи природознавства»;
- вивчення у природі фітоценозів Волинської області, фіксація розповіді науково-педагогічного працівника для подальшого визначення рослин самостійно;
- збір екскурсійного матеріалу, визначення рослин за допомогою науково-педагогічного працівника;
- вивчення маршрутних об'єктів з усвідомленням можливості їх використання для екологічного виховання молодших школярів.

- проведення екскурсії у Волинський краєзнавчий музей (відділ зоології), Луцький зоопарк;
- збір матеріалу в природі та виготовлення ватних зборів в період травневих свят та вихідних окремими мікрогрупами;
- визначення зібраних тварин за допомогою науково-педагогічного працівника;
- ознайомлення з правилами поведінки у природі, пропедевтичне вивчення методики проведення екскурсій зі школярами у природу.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Підготувати та презентувати на підсумковій конференції (залік) портфоліо професійних досягнень здобувача освіти за період проходження навчальної природничо-краєзнавчої практики.

№	Зміст портфоліо професійних досягнень здобувача освіти за період проходження навчальної природничо-краєзнавчої практики	Кількість годин
1.	Розділ відомостей про здобувача освіти (титульний аркуш, на якому вказано ПІБ здобувача освіти, спеціальність, освітню програму, академічну групу, методиста від кафедри).	5
2.	Зміст завдань для самостійної роботи. Вступ. Зміст і завдання навчальної (педагогічної) природничо-краєзнавчої практики <i>1. Розглянути публікації з журналів та газети «Початкова школа», «Розкажи онуку», «Освіта» (висвітлити актуальні проблеми заданої теми). Форма роботи – обговорення повідомлень.</i> <i>2. Підготувати глосарій на тему «Природничо-краєзнавча робота в початковій школі».</i>	10
3.	Природничо-краєзнавча робота в початковій школі як важливий напрям освітньо-виховного процесу. Основні напрями та форми природничо-краєзнавчої роботи в початковій школі. <i>1. Складання демонстраційної папки «Природниче (екологічне) краєзнавство рідного краю».</i> <i>2. Добір краєзнавчого матеріалу для проведення уроків інтегрованого курсу “Я досліджую світ” в початковій школі (покласно).</i>	15
4.	I. Модуль «Основи землезнавства» (нежива природа). <i>Опрацювати навчально-методичний посібник “Основи природознавства з практикумом”(основи землезнавства) та методичні рекомендації щодо способів орієнтування у просторі за небесними тілами (Сонцем, Місяцем, Полярною зорею), місцевими ознаками та компасом; геологічної будови та рельєф території, мінерали і гірські породи свого краю, взаємозв'язки рельєфу з видами господарської діяльності; способів проведення основних метеорологічних спостережень, первинної обробки матеріалів метеорологічних спостережень.</i>	15
5.	II. Модуль «Біологія рослин та тварин» (жива природа). <i>Опрацювати навчально-методичний посібник “Основи природознавства з практикумом”(біологія рослин та тварин) та методичні рекомендації щодо збирання (рослини (плоди і насіння, мохи та лишайники), безхребетних, мінерали), визначення їх,</i>	15

	<i>створювати морфологічний та систематичний гербарії, виготовляти колекції тощо.</i>	
6.	Розділ підведення підсумків: – звіт-презентація здобувача освіти про результати проходження практики, що включає фотозвіт, фотоновини чи відеолітопис практики, стінгазети, тематичні стенди, лепбуки, кейси, карти, схеми, таблиці, гербарії, колекції безхребетних тварин, вологих препаратів тварин тощо; – щоденник фенологічних спостережень здобувача освіти-практиканта зі звітом, оцінкою-відгуком методиста від кафедри.	24
	Підготовка до підсумкової конференції (залік)	
	РАЗОМ:	84

IV. Політика оцінювання

Політика освітнього компонента. Оцінювання знань здобувачів освіти з ОК «Навчальна природничо-краєзнавча практика»: здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю навчальних досягнень здобувачів освіти відповідно до [Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою (залік).

Поточний контроль

- облік відвідування та перебування здобувачів освіти на базі практики протягом дня практики, що проводиться старостою групи, груповим керівником;
- систематичний контроль за виконанням індивідуального плану практики від методистів та групового керівника;
- перевірка документації педагогічної практики на проміжному етапі проходження практики.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

Заборгованість із модуля повинна бути ліквідована здобувачем освіти в позааудиторний час до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Повторне складання екзаменів допускається не більше як два рази з кожного освітнього компонента: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності відповідно до норм загальнолюдських та європейських цінностей, Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Статуту Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації під час виконання мультимедійних презентацій,

виконання проєктів, написання тез, виступів тощо;

- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, методичної) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів).

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких фактів – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Підсумковий контроль

- перевірка документації навчальної природничо-краєзнавчої практики на заключному етапі практики;

- проведення підсумкових конференцій на факультеті;

- прийняття заліку з навчальної природничо-краєзнавчої практики.

Форми звітності здобувача освіти про практику

Формою контролю при навчальній природничо-краєзнавчій практиці передбачено залік. Здача заліку відбувається на основі усного захисту портфоліо, зібраних колекційних матеріалів, гербарних зразків, таблиць, схем. Під час заліку науково-педагогічний працівник ставить питання здобувачам освіти, які стосуються всіх етапів проходження практики.

Норми оцінювання роботи здобувачів освіти під час практики

Кількість балів за практику виставляються з урахуванням всіх аспектів проведення практики (трудова дисципліна, вміння працювати з приладами, ведення щоденника, відповіді на питання тощо). Залік вважається зданим з оцінкою «А» якщо здобувач освіти захистив свої матеріали, не опираючись на супровідні записки до колекцій чи гербарних зразків та виконав усі завдання практики. У інших випадках (неякісно виготовлена колекція, не весь перелік складових гербарію, неповне розуміння змісту таблиці чи колекції, відбувались порушення трудової дисципліни тощо) оцінка виставляється нижча.

V. Шкала оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти спеціальності Початкова освіта з навчальної природничо-краєзнавчої практики

№ п/п	П.І.П.	Захист зібраних матеріалів (90)				Портфоліо професійних досягнень здобувача освіти за період проходження навчальної природничо-краєзнавчої практики (10)	Всього балів (100)
		Гербарій (30)	Колекція плодів і насіння (20)	Колекція корисних копалин (20)	Колекція комах (20)		

VI. Шкала оцінювання

Таблиця 5

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перекладання)

VII. Рекомендована література та Інтернет-ресурси

Основна

1. Андрусенко І., Котелянець Н., Агеєва О. Особливості реалізації змісту інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах Нової української школи URL: http://gramota.kiev.ua/pdf/ja_doslid_svit.pdf
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): Наказ МОН України від 12.01.21 р. № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
3. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Київ: «К.І.С.», 2004. С.47-52.
4. Волощенко О., Козак О., Остапенко Г. «Я досліджую світ» : підруч. інтегр. курсу для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Київ : Світич, 2018. 128 с.
5. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1 – 2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод. пос. Київ.: «Алатон», 2019. 128 с.
6. Державний стандарт початкової освіти № 87. Київ : Кабінет Міністрів України, 2018. 37 с.
7. Єпіхіна М. Особливості викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у Новій українській школі в контексті педагогіки партнерства. *Домашня сторінка*. 2019. № 1 (44). С. 11-13.
8. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 115 с.
9. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988 «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
11. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра: посібник. Київ : Педагогічна думка, 2014. 176 с.
12. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О. Я. Савченко. Київ: Колегія МОН України, 2018. 57 с.
13. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Р. Б. Шияна. Київ: Колегія МОН України, 2018. 84 с.

Додаткова

14. Буднік С. В., Колосок А. М. Акваріуміст-початківець: навчальний посібник Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 198 с.
15. Буднік С.В. Використання інтерактивних методів навчання у гуртковій роботі. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2013. Вип.31. Том IX (51). С.159-168.
16. Волкова Н. Педагогіка : навч. посіб. К. : Академія, 2003. 615 с.
17. Гончаренко І. В. Будова рослинного організму. Навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. 200 с.
18. Гриригора І. М., Якубенко Б. Є Польовий практикум з ботаніки: Навчальний посібник. К.:Арістей, 2005. 256 с.
19. Грущинська І. В. Як спостерігати за природою. Читанка з природознавства: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 296 с.
20. Кловак Г. Підготовка майбутнього вчителя-дослідника : теорія і практика : монографія. К. : Науковий світ, 2004. 317 с.
21. Крайнова А. О., Пересипкіна Т. М. Посібник з навчально-польової практики з ботаніки. Запоріжжя: ЗДУ, 2001. 58 с.
22. Коржова Л. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень : дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Кривий Ріг, 2002. 184 с.
23. Котелянець Н. Проектно-технологічна діяльність молодших школярів. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2006. № 1. С. 12-14.
24. Лозенко А. Формування рефлексивних умінь майбутніх учителів початкової школи в процесі дидактичної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09. К., 2010. 21 с.
25. Яришева Н.Ф. Основи природознавства. Природа України. К.: Вища школа, 1995. 400 с.
26. Budnik S. V., Kolosok A. M. Beginner-Aquarist: [translation from Ukrainian]. Lutsk: Vezha-Druk, 2021. 153p. (Recommended for publication by Methodological Board of the Teachers' Training College at EastEuropean National University named after Lesya Ukrainka (record № 2 від 25.02.2016.; order № 49-z від 29.02.2016; order № –45z from 22.02.2018; Teachers' Training College record № 2 від 21.10.2021). URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22528>